

ФРЕЙМ-ЕЛЕМЕНТ «ХЛІБ» І ПОЛТАВСЬКИЙ КОЛОРИТ ЙОГО ФОРМАНТІВ У МОВОПРОСТОРАХ БРАТІВ ТЮТЮННИКІВ

Бондар Н. В.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Українські землі завжди славилися родючими чорноземами: «житницею Європи» «охрестив» світ нашу державу, де чи не найбагатшим хлібами регіоном є ПОЛТАВЩИНА. Можливо, саме цим і пояснюється яскрава презентація глютонімічного фрейм-елемента ХЛІБ у мовопросторі письменників братів Тютюнників. Крім лексеми *хліб*, подибуємо численні репрезентативні одиниці цього концепту (*вареники, вергуни, галушки, грінки, кваша, коровай, кутя, маторжаники, оладки, паляниця, пампушки, перепічки, пироги, пишки, потапці, пионяники, сухарі, шишки, шулики*), кожна з яких семантично відображає бінарні опозиції *повсякденна/ святкова їжа*. Розлогою є словотвірна (*хлібина*, композити: *хлібовоз, хлібозакупка, хлібоздача, хлібопекарня*; демінутиви: *хлібинка, хлібець*) і лексико-семантична (*буценик, буханець*) системи заголовного концепту. Серед них є номени, культурно марковані, етноспецифічні: **ВАРЕНИКИ, КВАША, КОРОВАЙ, КУТЯ, ШИШКИ, ШУЛИКИ, ПАЛЯНИЦЯ**. Мовопростір Тютюнників презентує і власне полтавські, автентичні вербалізми гастрономічного коду: **ГАЛУШКИ**, що є своєрідним ідентифікатором топоніма ПОЛТАВЩИНА, і ПОТАПЦІ.

Серед асоціативних моделей, композитом яких виступають лексеми хлібної семантики, у мовопросторах Тютюнників є такі: **ВЕСІЛЛЯ, СВІЧКИ, КАЛИНА, ЖІНКА, ХАТА, РУШНИК, ПІЧ**.

У ієрархії художньої аксіології Тютюнників образний бік концепту ХЛІБ особливо значущий. Його ціннісне бачення письменниками – це передусім **ЖИТТЯ, ГОСТИННІСТЬ, СВЯТІСТЬ, ДОБРОБУТ, ЗАБОБОННІСТЬ, ПРАЦЯ**. Крім зазначених формантів структури фрейм-елемента ХЛІБ, мовопростір Григора актуалізує ще й такі, як: **СОВІСТЬ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ЛЮБОВ ДО БАТЬКА**.

Культурема ХЛІБ актуалізує і складні віхи історії українського народу: **ГОЛОД, ВІЙНА, ПОВОЄННЯ**.

Фразеологічний фонд, широко явлений у текстовому просторі братів-письменників, яскраво експлікує культурно-національний контекст фрейм-елемента ХЛІБ, презентуючи зв'язки з традиціями побуту українського СЕЛА, із його різноманітною та полісемантичною етнокультурною символікою. Таким чином, фрейм-елемент ХЛІБ у мовопросторах Тютюнників презентує базисні категорії, орієнтири філософії життя не лише ПОЛТАВСЬКОГО СЕЛЯНИНА, а й українського етносу в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тютюнник Гр. М.: Твори. Книга 1: Оповідання / Григорій Михайлович Тютюнник. – К.: Молодь, 1984. – 328 с. – (Текст).
2. Тютюнник Гр. М.: Вир / Григорій Михайлович Тютюнник. – К.: Рад. школа, 1990. – 512 с.